

A FÖLDI LÓ.

Írta: *Tóth László.*

NEMSOKÁRA — ködök évadján — ezüsthátolba öltöznek már a fűzfák a Duna két partján. Néhol egy-egy jegenye szökken fel az égbe. Nyárfák szétbomló koronái merednek neki az alacsonyan szálló felhőknek. A szél néha belekap hervadozó lombjukba, letépi a sárga meg fehér levél-pénzceskéket s mint valami arany és ezüst esőt pazarul szórja le a kavicsos fövényre, amely ilyentájt mélyen belenyúlik a vízbe és kisebb-nagyobb szigetecskékkel töri meg a Duna síma tükrét. Az apró szigeteken vadkacsák tollászkodnak. A töltés fölött lomha szárnycsapásokkal öreg fekete varjak szállanak... Csónak már nem jár a vízen, legfeljebb a falvak révjeiből indul el néha-néha durva evezők lomha csapásaival a népektől rakott kisebb vagy nagyobb «vízi edény».

A Dunán ilyenkor nagy csönd van. A vidám lüktető nyári élet szürke mozdulatlanágba merevedik, maholnap a hajókikötőket is elvontatják s a vashidakat meg a malmokat kihúzzák a partra, hogy az utolsó hajó bús füttye után a Dunára végképpen ráboruljon az ősz.

Olyan árva, olyan elhagyatott ilyenkor a Duna.

Végig a parton sehol egy ember.

Mégis, ott fönns a nagy fák mellett, ahol az út hirtelen megtörik s a folyóval együtt elhajlik nyugat felé, áll egy kisfiú.

Hatéves lehet. Világoszöld kabátja messze virít, pedig úglátszik, mintha el akarna bújni. Egészen odalapul a redves, öreg fűzfa törzséhez. Barnára sült komoly, kicsi arca figyelve fordul le a Duna felé.

Messze fenn fut itt a part a víz fölött, majd két ember magasságyra hirtelen szakad le a Dunához s agyagos meredéken kisebb-nagyobb lyukak tátonganak. A gyerek ezeket a fekete üregeket figyeli.

Már régen áll itt, legalább egynegyedórája. Rettentő hosszú idő ez így a feszült várakozásban.

Ugyan mire les ez a kisfiú?

Ha megkérdéznék, nem mondaná meg. Titok ez, nagy-nagy titok. Nem is tudja senki, csak ő meg az apja. Aki neki árulta el. De ők ketten is csak suttogva szoktak beszélni róla, mert ez egyedül az ő titkuk, a kettőjüké... Jaj, meg ne tudja más soha, mert akkor másé lehetne a zsákmány, pedig...

Pedig az csak az övé lehet. Ő várja, ő lesi, ő jár utána, ő kutatja, mindenütt itt a parton, meg amott a dombtetőn, ahol már olyan száraz a fű, hogy elcsúszik rajta az ember és lehuppan a földre, meg az erdőben is ő kereste a Csaba-kútja mellett. Igen, ott a hideg erdei

forrásnál, ahol az apja már látta is egyszer. Hogy mikor? Ó, nagyon régen, nagyon-nagyon régen, amikor apa is akkora kisfiú volt még, mint ő most. Akkor ott sétáltak éppen a nagyapával és úgy látták meg. Azután mégegyszer, a nagy tisztáson, ahol az öreg óriási tölgy áll, ott látták apa és nagyapa újra. És akkor meg is fogták. Mert az nagyon szereti az erdőt, legtöbbször ott tanyázik.

Az? Micsoda az? Hát, hát... de csak súgva mondjuk, egészen csendesen, hogy senki meg ne hallja, így egész közelről... hát — a földi ló.

Igen bizony, földi ló... Hogy az mifajta állat?

Ő még nem is tudja voltaképpen egészen pontosan, mert ő még nem látta. Csak az apa. Tőle tudja, hogy mi az. Nyár elején mondta el neki egyik reggel...

Úgy történt, hogy apa, aki mindig korán kel, bejött az ő szobájába és föl pattantotta a zsalut. Ő fölébredt.

— Gyere lurkó — mondta apa — megyünk az erdőbe!

— Én még alszom — nyögött a gyerek, elfordult a világosságtól és befúrta fejét a párnába.

— Na csak kelj fel, hasadra süt a nap, no, egy-kettő, megyünk az erdőbe gombát szedni...

— Nem! Nem! Én nem megyek... — ellenkezett a fiú és rimánkodó hangon kérlette — én még úgy szeretnék aludni.

— Na egy-kettő, upre, upre!... Miska bácsi már vár a Szilas alatt a Bélával.

A gyerek szomorúan dörgölte a szemét:

— Béla nem gyün — dünnyögte morcosán. — Fáj a lába. Tegnap nekivágta Karcsi a kugligolyót.

— Ebsont beforr, ne féltsd! — nevetett az apja. — Hát gyorsan, gyorsan! Öt perc múlva várlak. A vastagtalpú cipőt vedd, meg a bolyhos harisnyát...

A fiú megadta magát. Apával nem lehet ellenkezni. Lassan föltápáskodott, összeszedte a holmiját és ment mosakodni. Ahogy lépegetett a lépcsőn lefelé az emeletről, nézte az apja széles alakját, amint ment előtte a régi kopott zöldvásznon vadászgúnyában, a fején kis pörge posztókalappal, kezében a hegyesvégű vastag bottal, amelynek szavasaggancs volt a fogantyúja. Igen, most már hiába, egészen bizonyos, az erdőbe mennek... Hegyet kell mászni.

Ezt nem szerette. Mindig iszonyúan kifáradt bele. Apa, ha ilyenkor nekiindult, déli harangszó előtt haza nem jött. Így volt tavaly is mindig. Jaj, de unalmas! Az erdőben nem szabad kiáltani, még beszélni sem, úgy mennek egymásután sorjában némán, mintha nem volna nyelvük. Visszafelé meg cipelni kell a sok gombát. Minek az?... Jön errefelé minden héten kétszer is az a vén szentlászlói tótember, aki gombát árul. De apa sose akar tőle venni, mert azt mondja, hogy mindig pudvás, meg öreg a gombája.

Mennyivel jobb volna itthon maradni. Hintázni, vagy játszani a homokban, várat építeni. Vagy elveszett embert játszani, — az a legszebb. Igen, ezt játsszák a legszívesebben, ő meg Béla. Az elveszett embert. Az úgy megy, hogy az ólomkatonák közül ki kell venni egyet, azt a huszártisztet, amelyik a fehér lovon ül . . . Ez nagyon régi katona, már egészen kopott . . . De azért szép. Ez ő . . . igen, de persze nem úgy hívják, mint most, hanem báró Bercsényi László . . . Az az elveszett ember. Le kell tenni valahová a kertbe a fűre, az a sziget, ahová a tengerből kiúszott, mint a Robinson s azután ott van egyedül. És akkor először fog egy lovat a mezőn . . . Azután épít magának egy kis kunyhót, azután melléje egy istállót a lónak, azután egyszer, amint éppen sétál, talál egy másik hajótöröttet, azt úgy hívják, hogy gróf Dédácsy Béla. Az voltaképpen Béla, az ő pajtása, s ekkor már ketten vannak a szigeten s akkor együtt vadásznak s építenek s van egy nagy barlangjuk. Azután egyszer fognak három lámát, azokat tartják a barlangban és persze találnak egy szerezcent is, akit előbb meg kell menteni az emberevőktől . . . Tegnap éppen itt hagyták abba, mert jött az a buta Jancsi, és azzal nem lehet játszani, mert az mindig azt kérdezi, hogy miért és mindig másképp akar mindent. Egyáltalában nagyon buta fiú, mert nem érti az egész dolgot. Nem tudja sehogy elképzelni az elveszett embert . . . Pedig azt úgy kell, hogy az ember folyton elképzele és mindig jött el is mondja és akkor meg is csinálja a huszárral meg gróf Dédácsy Bélával, amit kell . . . És épp ma kellene menni elefántra vadászni és megtalálni egy csomóban a rengeteg elefántagyart, amitől iszonyú gazdagok lesznek és egy nagy kastélyt építenek.

Most pedig el kell menni az erdőbe, gombát szedni és délig járni. Pedig ma lenne a párbaja báró Bercsényi Lászlónak azzal a francia hajóskapitánnyal is, aki ott kikötött a szigeten.

— Mi lesz, meddig piszmogsz még? ! — apa már ott állt a mosdókamra előtt.

— Jövök, jövök, — kiáltott vissza a gyerek és gyorsan magára kapta ruháit.

— Na, hamar reggelizzél, mert máris elkéstünk.

Lassan itta a kávéját, azzal is múlik az idő:

— Mama, kérek még vajaskenyeret és mézet . . .

— Ha nem sietsz, akkor megint hiába megyünk !

— Miért? — morogta a fiú. — A gombák nem futnak el.

Az apja nevetett. Olyan kedvesen, olyan halkán tudott nevetni. Nem is a szájával, hanem a szemével nevetett.

— A gombák nem, de a földi ló elfut.

— Micsoda? — kérdezte hirtelen érdeklődéssel.

— A földi ló — felelte apja vállatvonva. — Az csak kora reggel jön ki a lyukából. Nem szereti a napot . . .

— Hát milyen az a földi ló? — kérdezte a fiú újra és letette a vajaskenyeret.

— A földi ló, — hát földi ló. Milyen legyen? — mondta egyszerűen az apja. — Egyél már no . . .

— Dehát milyen?

— Olyan mint a többi ló, csak éppen hogy kicsi.

— Mekkora?

— Hát olyan nagy, mint a Lady, vagy még akkora sem.

Lady az apja vizslája volt. Most is ott hasalt a lábuknál.

A gyerek lenézett a kutyára :

— Ekkora? — hitetlenkedett.

— Ekkora ! Körülbelül. Én nem láttam nagyobbat.

— Apa, te láttál földi lovat?

— Nemcsak láttam, hanem fogtam is.

— Meg lehet fogni? — a gyerek szíve nagyot dobbant. — Hogy lehet megfogni?

— Na, hát nem könnyű, azt mondhatom, sokat kell utána járni.

Én az apámmal két nyáron mentem utána, amíg végre meg tudtam fogni a magamét.

— És az milyen volt?

Apa csöndesen szívta a cigarettáját :

— Csinos kis állat volt — szólalt meg azután — szép, erős sörénye volt, hosszú farka . . .

— Fehér volt?

— Nem ! Tarka . . .

— Tarka? — kiáltotta el magát a gyerek s most már csillogott a szeme. — Hogy fogtátok meg, apa?

— Egyszer meglestük, amikor kijött a lyukából s a gombás-hálót hirtelen rádobtuk a fejére. Azután kihúztuk.

— Hagyta magát?

— Kapálózott, de mi erősebbek voltunk. Mert én erős gyerek voltam ám. Sokkal erősebb, mint te.

— Mit csináltak veled?

— Lehoztuk ide. Bekötöttük a fészkerbe . . . Én egész nyáron rajta jártam.

— Rajta, hogy?

— Hát lovagoltam rajta.

— Elbírtá apát?

— Hát persze, miért ne bírt volna? Mokány kis lovacská az.

— És meddig volt apánál?

— Őszig — akkor elengedtük.

— Elengedték, hová?

— Kivittük a Dunaparra. Ott, ahol a nagy nyárfák vannak most . . . tudod, mondtam már neked, az egyiket bokorból én vágtam föl, — ott azután elengedtük . . . Mindjárt be is bújt az egyik nagyobb parti lyukba.

— És többet nem látta apa?

Apa nevetett :

— Azt többet nem, de a másik évben fogtunk újat.

— Hát annyi volt?

— Volt hát, meg van most is!

— Most is, hol?

— Fönn a Csaba-kútjánál, meg ott a nagy tisztáson, ahol az az öreg tölgy áll... Na én megyek. Jössz, vagy maradsz?

A gyerek sietve ugrott föl :

— Jövök!

— De ha nem akarsz, maradhatsz...

— Nem — mondta gyorsan a fiú — jövök!

— Nem vagy álmos? Nem akarsz visszafeküdni?

— Nem, dehogy. Mehetünk, apa...

— Jól van, gyere hát... Izé, megvan a gombás-háló?... Mert talán, mégis, ha elég gyorsan fölérünk...

— Hozom! — és már futott is érte.

Amikor elindultak, az apja tovább beszélt a földi lóról. Hogy milyen hűséges állat, milyen fürge, be lehet fogni kis kocsiba, olyan gyorsan fut, mint a főbíró paripái, bizony és milyen furcsa szokásai vannak... Két lábon is tud nyargalni...

— Nem harap?

— Dehogy harap, csak a cukrot nagyon szereti.

— Majd gyűjtök neki előre — komolykodott a gyerek. — De, úgy-e, másnak nem szabad ráülni?

— Nem hát, még Bélának sem!

A kis gyerek szív sebesen dobogott.

— Igen, senkinek! Bélának sem — elgondolkozott. — Nem, azért Bélának... igen Bélának néha rá szabad ülni. Mégis Béla az ő legjobb barátja. Meg is fogadták a multkor, hogy soha nem hagyják el egymást. Hát annak szabad néha, — de másnak senkinek!

Mielőtt a Szilas aljára értek volna, apa megállt. Figyelmeztetően fölemelte az ujját :

— Hanem egyet mondok. Amíg a földi lovat meg nem fogjuk, senkinek egy szót sem szabad szólni róla! Megértted...

— Igen. Senkinek. A mamának sem?

— A mamának szabad. De más előtt titok, mindenki előtt. Majd meglátom, tudsz-e titkot tartani?

— Tudok — erősködött a fiú.

— Majd meglátjuk. Add a kezedet rá...

A gyerek beletette barna kis kezét a hatalmas férfitenyérbe. Az apja megszorította :

— Úgy, most a szavadon foglak. Becsületes ember megtartja a szavát. Tehát senkinek egy szót sem róla.

— Nem, senkinek, még Bélának sem mondom!

Az apja bólintott :

— Úgy lesz jól!

— De ha megfogtuk a földi lovat, akkor már láthatja mindenki!

— Akkor igen...

— Ha megfogtuk, igen, ha megfogtuk — ujjongott gondolatban a gyerek — akkor majd ráülök és végigmegyek rajta a falun...

— Apuka, lesz hozzá nyereg?

— Lesz nyereg is, kantár is, kengyel is... Csak előbb meg kell fogni... Azért, ha az erdőbe érünk, légy csöndben. Vigyázva járj... És ne beszélj folyton.

— Igenis...

A Szilas alján találkoztak Miska bácsival. Béla nem jött. Ő ennek ez egyszer örült. Most... most nem lett volna jó, ha itt van Béla... Sokkal jobb így egyedül lenni. Gondolkodni. Az apa előre küldte:

— No, menj szépen. Ne siess és csöndben légy...

Ment és csöndben volt. Ó, milyen csöndben! Szinte visszafojtotta a lélekzetét. Lassan lépegetett és kémelve nézett előre. Most jó volt hallgatni. Erőt vett rajta valami különös izgatottság. Ahogy az út fordult egyet, emelkedett vagy lejtett hirtelen, ő megállt és figyelve nyújtotta előre a fejét. Hátha éppen most... éppen most jár erre a földi ló.

Milyen lesz? Tarka! Olyan, mint a pék lova, csak kicsi, akkora, mint a Lady.

Nem messze megzörrent az egyik bokor. A fiú a torkában érezte a szívét egyszerre. Most... talán most... Nem, csak egy tapsifüles volt. Ott fut már eszeveszetten lefelé a lejtőn... Amott ni, egy nagy tarka pillangó... Jaj de szép. És mennyi virág... kék virág... sárga virág, fehér virág... piros, meg rózsaszín... mennyi, de mennyi...

A fejében kúszáltan kóvályogtak a gondolatok. Hogy is lesz az, mikor hazaviszik a földi lovat. Hová kötik be? A fáskamrába! Ott jó lesz. Bélának nem mondja meg, senkinek sem. Apa mondta és ő megígérte.

Ott voltak a Csaba-kútjánál. De a földi ló, úgylátszik, már elment.

— Apa? — kérdezte, de azután elhallgatott.

A nagy hatalmas férfi ránézett csöndes, jó szemével és mintha intett volna.

A gyerek ijedten abbahagyta a beszédet.

Amikor hazafelé mentek, elszomorodott. Hát nem sikerült. De azután megvigasztalta magát:

— Majd holnap!

És holnap újra mentek. És harmadnap is. De a földi lovat nem látták.

Negyedik nap az apja Pestre utazott.

— Jaj, de kár, talán éppen ma lenne ott... talán éppen ma lehetne megfogni!

A következő napon ő kérte az apját már korán reggel :

— Apa, megyünk az erdőbe ma?

Apja elnevette magát :

— Akarnál? Persze a földi lóért mennél, apukád kedvéért nem jöttél, mi?

— De . . . dehogy nem . . . csak félek, hogy talán éppen ma . . .

— Ne félj, nem szalad el! Van belőle elég . . .

Azután fölmentek mégis. Hanem a földi ló nem volt sehol.

— Apukám — kérdezte, ahogy visszafelé jöttek — hát soha sem látjuk már a földi lovat?

— Dehogy nem. Majd egyszer. Mondtam én, hogy nem olyan könnyű dolog ez. Apád hányszor megy föl az erdőre, amíg lelőhet egy őzet. Azt hiszed, hogy az ilyesmi olyan könnyen megy? Várj fiacskám szépen, türelemmel . . .

Hát várt. Türelemmel várt. Napról-napra, hétről-hétre, egész nyáron át várt rá. Mennyit járt, mennyit futott, mennyit lopózkodott utána . . . mennyit gondolt rá . . . hányszor álmódott róla . . .

De az a hamis földi ló csak nem akart előbukkanni az erdő fái közül.

A nyárnak is vége lett, Béla már be is ment Pestre. Az utolsó délutánon a gyerek nagy kísértésben volt, hogy mond neki valamit a földi lóról. Nem mondja meg, csak mond felőle valamit. Olyasmit, hogy hallott-e már aféle állatról, ami olyan kicsi, mint a kutya és lófeje van, de azután az apjára gondolt meg a kézadásra — és nem beszélt.

Egy nap apa rettenetes hírt mondott :

— Holnaptól kezdve lezárják az erdőt, vadászat lesz.

— És akkor mi . . . mi nem mehetünk többé?

— Az idén már nem . . .

— És a földi ló? — azt érezte, hogy a szíve egészen elszorul.

Apja ránézett, mosolygott :

— Ja, a földi ló, persze. No azért ne búsulj, ilyenkor őszfelé lejönnek a Dunához és ott bújnak el a parti lyukakban.

— Igazán, hol?

— Ejnye, mondtam már egyszer fiacskám. Arra fenn a nyárfáknál. Tudod, a nagy jegenyénél . . . No, majd holnap arra megyünk.

El is mentek. Ő leszaladt a partra, ott, ahol a fűzfabokrok között kis ösvény vezetett a vízhez. Végignézte mind a parti szakadék lyukait, de bizony nem volt ott semmi, még egy ürge sem.

Még kétszer jártak arra, akkor az apjának megint három vagy négy napra be kellett mennie a városba.

Ma kijött újra, de kiment vadászni a határba.

A gyerek azonban kiszökött a kertből. Lefutott a Dunához, azután hirtelen megállt. Hátranézett, s amikor látta, hogy senki sem követi, elindult a nyárfák felé. Sietve gyalogolt a szeptemberi napsütésben, bele is izzadt. Most itt van. Itt van a lesen. Odalapul a nagy fához és

lenéz a partra, hátha talán most . . . végre ma, az utolsó napon mégis csak kijön egy kis tarka ló ide, vagy legalább is egy földi csikó.

Mert holnap már beköltöznek ők is.

A gyerek áll és vár. Olyan erősen vár, hogy szinte reszket belé. De a part üres és csendes.

A falu felől hangos, éles gágogás hallatszik. Valahol nagyon messze zakatol a vasút s hosszan, búsan füttyül is egyet. Azután újra csönd van.

Egyszerre megreszket. Érzi, hogy egy kéz van a vállán.

— Hát te mit csinálsz itt?

Megfordul.

— Apa . . . én . . . én csak úgy kijöttem . . .

— Ilyen messzire? Anyád elengedett ide egyedül? . . .

— Mama nem tudja — súgja a gyerek halkán és lehajtja a fejét.

— Hát miért jöttél? Utánam?

A fiú felemeli a fejét és szembenéz az apjával. Szeretné azt mondani igen, ez volna a legokosabb, de nem igaz és apának nem tud hazudni:

— Nem, apukám, én . . . én azért jöttem, mert . . . mert a földi ló! . . . Holnap már be kell menni a városba! — ezt már szinte kiáltja.

Az apja ránéz és szomorú lesz az arca:

— Ó, te csacsi . . . Hát te komolyan hiszed még mindig, hogy van földi ló?

— Mi? . . . mi . . . hogyan . . . hogy van-e? . . . — szepegi ijedten.

— Jaj, de nagy buksi az én kis fiam . . . — az apja lehajol hozzá, megsimogatja a fejét — hiszen ez csak mese . . .

— Mese? . . . Te mondtad, apus!

— Én mondtam, mondtam, hát persze, hogy mondtam . . . Gondoltam, hogy akkor szívesebben jössz az erdőbe. Igazam is lett . . . Értem nem jöttél, a meséért meg lám, eljöttél! . . . De ez csak játék volt fiacskám, tréfa . . .

— Tréfa . . . — a gyerek lehajtja a fejét és kis pálcájával a földet turkálja.

— Nincs földi ló, fiacskám, de hát hogy is lenne . . .

— De te mondtad! — erősködik a gyerek.

— Ez igaz . . . talán kár is volt. De, látod, nekem is így mesélte az én apám, csak én nem hittem olyan sokáig benne, én már másnap tudtam, hogy mese az egész . . .

— Mese az egész . . . Persze, most már egészen bizonyos, hogy nincsen földi ló!

És ő mégis járt utána, kereste, kutatta, egyre rá gondolt . . . róla álmodott . . . Hát lehet ez? Érzi, hogy sírni szeretne:

— Hát lehet ez? Egész nyáron olyan után futott, olyan után járt, arról álmodott, ami nincs. Ami csak mese, amit csak elképzelni lehet, ami nem igaz! Épp úgy nem igaz, mint az elveszett ember, vagy

akármilyen más játék... Mégis... Nem, nem lehet, hogy ne legyen ez igaz! Mennyit várt rá, hogy elképzelte már, ó, mennyire érezte már, hogy megvan, hogy rajta ül... hogy sebesen vágat vele messzire... nagyon messzire! Még sincs! Apa mondja. Apa pedig mindent tud és apa mindig igazat mond... Csak most az egyszer, most tréfált, játszott... Játszott vele...

Az apja simogatja a gyerek fejét:

— No mi az, csak nem fogsz pityeregni? Ugyan már no, majd jövőre kapsz egy puskát, azután megyünk őzbakot lesni, jól

A gyerek sebesen int a fejével:

— Jó, jó... — de érzi, hogy neki nem kell most sem a puska, sem az őzbak. Neki a földi ló kellene. Az, — amelyik nincs.

— Gyerünk haza fiacskám. Nessze, vidd a tölténytáskámat — odaadja és a nyakába akasztja.

Mennek hazafelé. Egyik sem szól egy szót sem. Sokáig. Azután apa megkérdi:

— Szóltál róla valakinek?

— Nem, megigérttem...

— Jól van... — mondja az apa és megint megsimogatja a fejét.

A gyerek a vizet nézi, a nagy sima Dunát, amely most olyan csodálatosan fényes, mint valami zöld tükör.

De a szíve nagyon fáj.

Hogy lehet az, hogy az ember olyasmi után fut, ami nincsen is s amit nem lehet elérni soha?

A szeméből lassan kibuggyan egy nagy könnycsepp. Végig folyik az arcán.

És akkor, ebben a pillanatban, — amelyet nem fogok elfelejteni soha, — értettem meg először én, hogy — mi az élet...

JÓSLAT A MÁTRÁN.

*Ispotály a hegygerincen, poszton állnak ott a fenyvek,
Ködzekébe bujt a Kékes, szél zenél a Hórákón.
A mindenható halál sző szemfödélre könnyű selymet
Lázvirágba reményzöldet s égi-kéket fonva-fon.*

*Embervázak lesnek itt fenn új csodára, irgalomra
Mit a város fogja szétmárt, a természet földja meg;
Áttivornyált éjre, céda csókra nincsen tilalomfa
Csak halálos rettegés van és feloldozó hegyek.*

*Égjóságú nagy hegyek ti, lombos erdők, vadvirágok
Csak ti tartatok erősen, a világ bomlott s beteg.
Ereink megmérgeztetek, emberségünk szertemállott
Kártyavár s homunkulusz, majd elfujja a fergeteg!*

Hunyady István.